W ŚWIECIE TEATRU

Scenariusze lekcji teatralnych
na podstawie spektaklu *Kot w butach*
Teatru „Baj Pomorski”

Zeszyt 1/2005

KPCEN
TORUŃ

****

TORUŃ
marzec 2005

Redakcja:

Marzenna Wiśniewska,

Anna Jurewicz

Korekta:

Ewa Sprengel

Skład:

Dorota Wernerowska

Projekt okładki:

Tadeusz Wański

wykorzystano plakat

Wszelkie prawa zastrzeżone

Druk:

Pracownia Informacji, Promocji i Wydawnictw

Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu

***Nakład:** 250 egz.*

Wstęp

Pomysł projektu **„W świecie teatru”** zrodził się pod wpływem kilku inspirujących spotkań, tak z nauczycielami współpracującymi blisko z „Bajem Pomorskim”, jak i ludźmi teatru zaangażowanymi w łączenie działalności artystycznej z zadaniami edukacyjnymi. W ostatnich latach często docierały do nas głosy nauczycieli wskazujące potrzebę wymiany doświadczeń zdobytych podczas prowadzonych przez nich działań z zakresu szeroko rozumianej edukacji teatralnej. Wiemy, że w szkołach realizuje się wiele interesujących pomysłów na wykorzystanie spektakli w nauczaniu, ale nie są one nigdzie promowane. To skłoniło mnie do bliższego przyjrzenia się inicjatywie Teatru „Pleciuga” w Szczecinie, który z ogromnym powodzeniem od kilku lat współpracuje z nauczycielami i wydaje scenariusze lekcji teatralnych. Szczecińskie doświadczenie pomogło w sformułowaniu toruńskiego projektu, a zaangażowanie Anny Jurewicz i połączenie sił Teatru oraz Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli umożliwiło jego praktyczną realizację. Ufam, że poprzez ten projekt nauczyciele zyskają w Teatrze „Baj Pomorski” przyjaciela wspierającego ich pracę dydaktyczną i ułatwiającego przybliżanie dzieciom i młodzieży wszystkich tajników języka teatru. Równocześnie mam nadzieję, że tworzone przez samych nauczycieli zeszyty metodyczne spełnią rolę forum wymiany doświadczeń, a zawarte w nich scenariusze lekcji z powodzeniem będą realizowane w codziennej pracy z uczniami i zaszczepią w nich „bakcyla teatru”.

Bardzo serdecznie dziękujemy wszystkim nauczycielom, którzy przyczynili się do powstania 1. Zeszytu Metodycznego opartego na premierze spektaklu *Kot w butach*, Hanny Januszewskiej (reż.: Petr Nosálek, scen.: Eva Farkašova, muz.: Krzysztof Dzierma). Zamieszczone w nim scenariusze dotyczą różnych poziomów edukacji, od nauczania przedszkolnego po propozycje lekcji w gimnazjum, ale uporządkowane zostały tak, aby prowadzić od zagadnień najszerszych – filozoficzno-estetycznych – do szczegółowych propozycji tematycznych.

Marzenna Wiśniewska,
kierownik literacki Teatru „Baj Pomorski”
w Toruniu

Czasami dzieje się w życiu tak, że gdy mocno o czymś myślisz, to nagle, nie wiadomo skąd i jak, znajduje się ktoś i coś, co sprawia, że myśli zamieniają się w czyny. Tak właśnie jest z projektem „W świecie teatru".

KPCEN w Toruniu od wielu lat prowadzi kursy i warsztaty dla nauczycieli z zakresu dramy oraz edukacji teatralnej. Ich uczestnicy wielokrotnie formułowali potrzebę dalszych spotkań, by moc dzielić się doświadczeniem z wdrażania nabytych umiejętności. A my zastanawialiśmy się, jaką nadać formułę ewentualnym spotkaniom, by były one twórcze, pozwoliły wnieść coś nowego do naszych doświadczeń, a jednocześnie by pozwalały wykorzystać już posiadane zasoby wiedzy i umiejętności uczestników. Wtedy właśnie pojawiła się propozycja Teatru „Baj Pomorski", odwołująca się do doświadczeń Teatru Pleciuga i Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „Dyskurs" w Szczecinie.

Dzięki inicjatywie Marzenny Wiśniewskiej powstał naprawdę ciekawy projekt. Cieszę się, że staliśmy się jego współtwórcami. Wierzę, że przyniesie obu zaangażowanym instytucjom i wszystkim uczestnikom wiele satysfakcji i radości. Za szczególnie istotne uważam to, że udało się połączyć dwie kwestie. Z jednej strony, zawsze mamy konkretny efekt pracy w postaci wydanego zeszytu metodycznego i nauczycielskiej premiery, a z drugiej strony, projekt jest otwarty i może przynieść jeszcze wiele przyjemnych i pożytecznych działań.

Spotkamy się na następnych premierach!

Anna Jurewicz,
wicedyrektor Kujawsko-Pomorskiego
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Toruniu

SPIS TREŚCI

Wstęp 1

Agnieszka Popowska: Scenariusz lekcji omawiającej spektakl *Kot w butach* dla klas gimnazjalnych w zakresie zagadnień estetycznych i filozoficznych 3

Anna Rafińska: Pomysł na lekcję w gimnazjum, plastyka kl. I 5

Aldona Chyłkowska: Scenariusz zajęć z języka polskiego dla kl. IV 6

Ewa Janisio, Jadwiga Lamparska: Scenariusz zajęć przedszkolnych dla 6-latków 9

Anna Rafińska: Scenariusz zajęć, nauczanie zintegrowane kl. II 11

Grażyna Bethka: Propozycja lekcji j. polskiego w kl. IV po obejrzeniu spektaklu pt. *Kot w butach* 16

Maria Florek: Scenariusz lekcji języka polskiego dla gimnazjum, opartej na spektaklu teatralnym pt. *Kot w butach* 19

Agnieszka Popowska
Studentka filozofii UMK, inicjatorka projektu „Teatr Forum - warsztaty dramy”

Scenariusz lekcji omawiającej spektakl *Kot w butach* dla klas gimnazjalnych w zakresie zagadnień estetycznych i filozoficznych

Tematy: Forma dzieła sztuki, przeżycie estetyczne, funkcje dzieła sztuki

Cele:

1. Uczeń potrafi wymienić i opisać elementy scenografii użytej w spektaklu (dekoracje, kostiumy, rekwizyty, oświetlenie, przestrzeń sceniczna).
2. Uczeń przy współpracy z nauczycielem potrafi dokonać analizy języka scenograficznego spektaklu w połączeniu z jego treścią – próbując przy tym uwzględnić dostrzeżone wspólnie czynniki:
   a) ***społeczne*** (np. różnice statusu społecznego bohaterów – zagadnienie determinującej roli wyglądu - kostiumy, problem poczucia obcości czarodzieja Bombasty – rola kostiumów „spoza” konwencji barokowej)
   b) ***filozoficzne*** (próba odczytania morału, metafora *Kota w butach*, zagadnienie pokory wobec losu, afirmacja wiary w spełnienie marzeń, zagadnienie osamotnienia i poszukiwania własnej tożsamości, wiara w zwycięstwo sprawiedliwości, pochwała sprytu, nagana próżności, zagadnienie przestrzegania zasad, wdzięczności i lojalności, temat mieszania się prawdy i fikcji, bajki i życia i wiele, wiele innych) – i w odniesieniu do scenografii (dominacja i osamotnienie czarodzieja na szczycie pałacu, przytulność „domowego zakątka” – wewnątrz przestrzeni „machiny”, dualizm dobra i zła (dwie strony tej samej dekoracji), tajemniczy świat dziwów i elementy ludowości (kolory, efekty specjalne, dymy, światła), wpływ na odbiór postaci i budowanie atmosfery, metaforyczne traktowanie przestrzeni teatralnej.
   c) ***techniczne*** (omówienie techniczne „pracy” kinetycznej machiny scenicznej, dzielenie się wrażeniami, pytaniami, jakie zrodziła „magia sceny”).
   d) ***formalnych*** (jazda na niewidzialnych rumakach, bitwa, pojedynki „na niby”, pociski – świetlne, żywa myszka i inne).
3. Zagadnienie formalnego połączenia dwu planów – lalek i aktorów grających w żywym planie.
4. Uczeń potrafi trafnie przypisać styl i epokę, z której czerpali inspirację twórcy spektaklu, w sferze scenografii, muzyki i konwencji (nawiązania do baroku, romantyzmu, współczesnego musicalu, pop kultury). Uczeń na podstawie posiadanej wiedzy filozoficznej, własnych obserwacji i odczuć

próbuje samodzielnie odnaleźć cytaty i nawiązania do kultury współczesnej, odniesienia do innych znanych widowisk, dzieli się skojarzeniami, jakie nasuwa scenografia.
5. Uczeń na podstawie zdobytej wcześniej wiedzy i na przykładach ze spektaklu potrafi krótko omówić podstawowe założenia scenografii kinetycznej.

Metody
- pogadanka poszukująca - całość
- drama – metoda „gorące krzesło" – praca w grupach kilkuosobowych lub w parach, „wywiad ze scenografem"

Środki dydaktyczne
- tablica i kreda
- zeszyty i długopisy, do zapisania pytań do „wywiadu ze scenografem".

Struktura i opis lekcji

1. Uczniowie podzieleni na 5 grup tematycznych (kostiumy, rekwizyty, dekoracje, oświetlenie, przestrzeń sceniczna) otrzymują zadanie ustalenia spisu elementów scenografii, tak by jak najdoskonalej odtworzyć spektakl z tych elementów. Czas ograniczony przez nauczyciela – (ok. 5 minut.) Na hasło stop – poszczególne drużyny odczytują (i w razie potrzeby wspólnie uzupełniają wypowiedź o brakujące elementy).
2. Nauczyciel inicjuje dyskusję z całością grupy na tematy zawarte w zagadnieniu nr 2 (ok. 20 minut).
3. Nauczyciel dzieli klasę na dwuosobowe zespoły, jedna z osób wciela się w rolę scenografa i odpowiada na pytania partnera będącego w roli dziennikarza. Następnie można dokonać zamiany ról. (ok. 10 minut).
4. Jako zadanie domowe, nauczyciel może poprosić uczniów o przygotowanie w formie pisemnej fikcyjnego wywiadu na temat *Kota w butach*.

Anna Rafińska
Nauczyciel nauczania zintegrowanego i plastyki w SP i Gimnazjum w Ostrowitem

Pomysł na lekcję w gimnazjum - plastyka kl. I

Temat lekcji: Projekt kostiumu w oparciu o przedstawienie teatralne *Kot w butach*

Cele:
Wdrożenie do poznawania świata i jego kultury, dostarczanie młodzieży przeżyć estetyczno – emocjonalnych, wdrażanie do świadomego uczestnictwa w przedstawieniu teatralnym, rozwijanie spostrzegawczości, pamięci wzrokowej, logicznego myślenia, kształcenie aktywności poznawczej i twórczej, stwarzanie okazji do realizacji zadań zawartych w podstawie programowej, programie nauczania i standardach wymagań, rozwijanie umiejętności organizacji pracy własnej, projektowanie działań i prezentacji swojego punktu widzenia.

Uczeń:
- świadomie uczestniczy w przedstawieniu teatralnym
- czyta teksty kultury na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym
- interpretuje teksty kultury
- dostrzega środki wyrazu typowe dla dzieł sztuki plastycznej
- dostrzega i analizuje konteksty: literackie i plastyczne, wypowiada się na ich temat, wyjaśnia zależności
- analizuje, porównuje, porządkuje i systematyzuje informacje zawarte w tekstach kultury
- wypowiada się w sposób twórczy

Zadania realizowane na lekcji

1. Wielozdaniowe wypowiedzi na temat przedstawienia teatralnego /sceneria, gra aktorów, efekty specjalne, kostiumy/.
2. Szczegółowe omówienie kostiumów czarodzieja Bombasty.
3. Przyporządkowanie kostiumów różnym stylom, wyszukiwanie cech charakterystycznych dla poszczególnych stylów /barwa kostiumu, tkanina, rekwizyty teatralne, fryzura i charakteryzacja aktora/
   - baśniowy
   - rockowy
   - operetkowy

4. Działalność plastyczna – projekt kostiumu /farby plakatowe, kartka – format A3/.
   - próby odnalezienia się w jednym z przedstawionych stylów
   - własna interpretacja kostiumów Bombasty
5. Wystawa prac, wypowiedzi twórców.

Aldona Chyłkowska
Nauczyciel języka polskiego w SP nr 9 w Toruniu

Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy IV

Temat lekcji: „Nowe drzwi otwierajmy…"

Czas trwania: dwie jednostki lekcyjne.

Cele ogólne (edukacyjne):
- pokazanie teatru jako źródła pokazów medialnych
- kształcenie umiejętności czytania ze zrozumieniem
- motywowanie do czytania i krytycznego odbioru utworów literackich

Cele operacyjne:
Uczeń
- potrafi zapoznać się z informacjami na temat życia i twórczości H. Januszewskiej
- umie samodzielnie dotrzeć do potrzebnych mu źródeł informacji w bibliotece szkolnej
- wykazać, że rozumie pojęcia: wiersz, strofa, wers
- potrafi ze zrozumieniem przeczytać instrukcję i zastosować się do zawartych w niej poleceń
- rozumie i stosuje technikę współdziałania w grupie
- umiejętnie prezentuje wyniki swojej pracy

Metody:
- rozmowa kierowana
- praca z tekstem
- burza mózgów
- praca w grupach

Formy pracy:
- indywidualna
- grupowa
- zbiorowa

Środki:
- zaproszenie do teatru
- karteczki z wierszem J. Kulmowej „Otwieramy drzwi”
- ilustracje przedstawiające nowy wizerunek Teatru „Baj Pomorski”
- tekturowe drzwi
- dwie wizytówki
- instrukcje do pracy w grupie
- Encyklopedia Powszechna PWN
- Słownik terminów literackich
- Słownik szkolny
- Słownik języka polskiego
- Podręczny słownik terminów literackich

Przebieg lekcji:
1. Nauczyciel prezentuje zaproszenie teatralne, nawiązuje rozmowę na temat teatru.

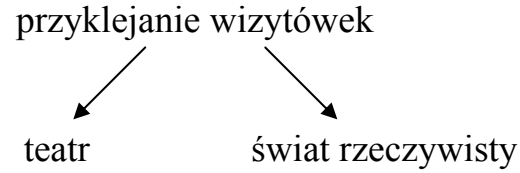
„Teatr Baj Pomorski”
zaprasza
klasę ____ ze szkoły _____ w _____
na spektakl *Kot w butach* wg H. Januszewskiej
w dniu _____ o godzinie _____

2. Następnie prosi o zapisanie skojarzeń związanych z pojęciem „teatr” lub „Baj Pomorski”.
3. Zaprezentowanie planów nowego wizerunku Baju (burza mózgów).
   teatr - szafa
   wejście do teatru - otwarcie drzwi
4. Kieruje rozmowę ucznia tak, aby stwierdzić, że motyw otwierania drzwi jest metaforą, którą można tłumaczyć na wiele sposobów (zastosowanie burzy mózgów, zapis w zeszycie).
5. Odczytanie i króciutkie omówienie fragmentu wiersza J. Kulmowej „Otwieramy drzwi”. Uczniowie otrzymują karteczki z wierszem.

„Świat nam się śni i śni,
po kawałku przemierzamy kawałek -
i ciągle są nowe drzwi, dziwne drzwi
za duże albo za małe.
Nowe drzwi otwierajmy, przekraczajmy
Cały świat jest dla naszych marzeń.
Sięgajmy po te sny, sięgajmy…”

- Zwracamy uwagę szczególnie na dwa wersy (wytłuszczone).

6. Prezentacja drzwi (wyciętych z kartonu, otwierających się) takich, aby można było przez nie przejść na drugą stronę.

7. Zaproszenie uczniów do otwierania „kolejnych drzwi", które pozwolą im odkryć wiele ciekawych informacji związanych z baśnią pt. *Kot w butach* i nie tylko…
8. Praca w grupach - liderzy przechodzą przez kartonowe drzwi i odnajdują zadania do wykonania. (Polecenia znajdują się na tej stronie drzwi, na której widnieje wizytówka **teatr.)**
   - korzystając z różnych źródeł informacji, podajcie najlepszą, najpełniejszą Waszym zdaniem, definicję baśni
   - korzystając z różnych źródeł, zaprezentujcie biografię H. Januszewskiej
   - wskażcie źródła informacji, na podstawie których można przygotować notatkę biograficzną o autorce *Kota w butach*
   - podajcie tytuły książek Hanny Januszewskiej, które mogłyby znaleźć się w szkolnej bibliotece
   - wyjaśnij znaczenie słów: adaptacja, scenariusz, reżyser i wyjaśnij różnicę między scenarzystą a scenografem
9. Prezentacja efektów pracy poszczególnych grup (ściśle określony czas) i poinformowanie klasy o ewentualnych trudnościach, które wystąpiły w wyniku poszukiwań
10. Ucharakteryzowana uczennica na Hannę Januszewską, odczytuje streszczenie baśni bez zakończenia.
11. Jak oglądać spektakl? Zwrócić uwagę na:
    - postaci realne i fantastyczne
    - grę aktorów
    - scenografię i muzykę
    - światło
    - efekty specjalne

Praca domowa:
- przygotuję przepis dla reżysera lub dyrektora teatru na udane przedstawienie (składniki realne i fantastyczne)
- wkleję do zeszytu fragment wiersza J. Kulmowej „Otwieramy drzwi"

Zajęcia stanowią realizację treści programowych z języka polskiego i ścieżek edukacyjnych w ramach edukacji czytelniczej i medialnej.

Ewa Janisio

Jadwiga Lamparska
Przedszkole Miejskie nr 15 w Toruniu

Scenariusz zajęć przedszkolnych dla 6-latków

Temat: Prawda i fikcja w utworach literackich na podstawie spektaklu *Kot w butach* Hanny Januszewskiej

Cele szczegółowe:
Dzieci powinny:
- obejrzeć baśń H. Januszewskiej *Kot w butach* (Dzieci znają bardzo dobrze treść bajki i zostały przygotowane do odbioru sztuki w teatrze.)
- wymienić bohaterów sztuki *Kot w butach*
- dokonać podziału postaci według świata realnego i fikcyjnego
- posługiwać się fachowym słownictwem: przedstawienie, sztuka, scena, kurtyna, lalki, aktor, reżyser
- wymienić cechy muzyki podkreślającej fikcyjność postaci
- wyrazić własne wrażenia na temat obejrzanego spektaklu w formie plastycznej

Metody pracy:

- zadań stawianych do wykonania
- elementy pedagogiki zabawy
- elementy dramy
- rozmowa
- objaśnienia
- samodzielnych doświadczeń

Środki dydaktyczne:

- strój *Kota w butach*
- ilustracje, zdjęcia przedstawiające postacie grane w przedstawieniu
- kosz z pomocami (farby, kolorowy papier, bibuła, kawałki folii, chustki)

- kaseta z nagraną muzyką

Przebieg:

1. Dzieci siedzą przed tablicą przedstawiającą plakat, zdjęcia czy program sztuki *Kot w butach*
   - Zabawa „Jakie postacie wystąpiły w sztuce?" - wybrane dziecko prezentuje postać metodą pantomimy, pozostałe odgadują.

2. Wybór postaci realistycznych i fantastycznych.
   - Dzieci losują karteczki z nazwami postaci (Rusznicki, Zosia, Regułka, Jaś, Stach, Franek, Kot w butach, Czarodziej Bombasta, Piotrusia, Kurant, Panna Strużanka I, Wróżka I, Panna Stróżanka II, Wróżka II, Strzygonek, Dydko, drabanci, biała myszka).
   - Przypinają je na tablicy w tabeli: świat realistyczny, świat fantastyczny.
3. Dzieci omawiają, jak przedstawione zostały postacie fikcyjne.
   - Strzygonek, Dydko na słomianych nogach, drabanci, wodnice
   - Lalki – jakie cechy, dzieci oglądają je na zdjęciach.
4. Dzieci oglądają ilustracje wróżek, czarowników, smoków, duchów, krasnali i odgadują tytuły utworów, z jakich pochodzą. Nauczycielka wyjaśnia ich rolę. Człowiek nie czuje się, dzięki nim, samotny w dążeniu do realizacji marzeń, dodają nam siły, poczucia pewności siebie.
   - Dzieci stwierdzają, iż postacie te występują tylko w baśniach, opowieściach, filmach.
5. „Zabawa w czarownice" – wybrane dziecko jest czarodziejem.
   - Czary, mary, hokus – pokus, niech się dzieci zmienią w…
   - Dzieci zgodnie z hasłem naśladują zwierzęta, przedmioty itp.
6. Dzieci słuchają fragmentów muzyki z bajki *Kot w butach.*
   - Określają jej charakter – głośna, groźna, tajemnicza, straszna, diabelska – potęguje nastrój upiorności, baśniowości, fikcji. Nauczycielka zwraca uwagę także na grę świateł i snujące się dymy.
7. Dzieci wykorzystują bibułę, kawałki folii, chustki, przebierają się za postacie nierealne – wróżki, duszki, strzygonki, improwizują taniec do słuchanej muzyki
8. Przy stolikach dzieci malują farbami plakatowymi na temat: „Moja ulubiona postać ze spektaklu *Kot w butach*; omawiają je, organizują wystawę prac.

Anna Rafińska
Nauczyciel nauczania zintegrowanego i plastyki w SP i Gimnazjum w Ostrowitem

Scenariusz zajęć
- nauczanie zintegrowane kl. II

Temat dnia: Refleksyjność w odbiorze przedstawienia teatralnego.

Czas trwania zajęć – 180 minut.

Temat lekcji: Odwoływanie się do doświadczeń dzieci związanych z pobytem w teatrze. Wielozdaniowe wypowiedzi na temat przedstawienia. Gromadzenie słownictwa wokół tematu. Uzupełnianie zdań zgromadzonymi wyrazami. Dbałość o poprawność ortograficzną przepisywanych wypowiedzi. Rozwiązywanie zadań na kolejność wykonywania działań w zakresie 100. Ciche czytanie ze zrozumieniem. Układanie planu wydarzeń z rozsypanki sylabowej. Malowanie obrazów dotyczących wydarzeń w przedstawieniu – praca w grupach. Zabawy muzyczno- ruchowe. Śpiewanie piosenki „Teatrzyk cieni".

Cele dydaktyczno – wychowawcze:
- wdrażanie do wielozdaniowych wypowiedzi na temat sztuki teatralnej
- pt. *Kot w butach*
- gromadzenie słownictwa wokół tematu teatr /**lalka** – jawajka, pacynka,
- marionetka, kukiełka, **scena** – scenografia, estetyka, światło, kurtyna, **reżyser** – interpretacja, **aktor** - słowo, gest, mimika, modulacja głosu, kreacja, ekspresja, charakteryzacja, kostium, animacja lalek, świadomość ciała, kontakt z widownią, **widownia - widz** - owacje, oklaski, zainteresowanie, śledzenie wzrokiem, odbiorca
- sztuki, krytyka, zadowolenie, przeżywanie, wartościowanie/
- wdrażanie do poprawności ortograficznej przepisywanych zdań
- kształcenie umiejętności rozwiązywania zadań tekstowych
- wdrażanie do prawidłowego układania zdań z rozsypani wyrazowej
- przekazywanie wrażeń za pomocą środków plastycznych

- świadome uczestnictwo w zabawach muzyczno – ruchowych ze śpiewem
- kształcenie umiejętności pracy w grupie dobranej losowo
- kształcenie kompetencji komunikowania się z ludźmi
- wyrabianie świadomości sensu, twórczego życia – rozwijanie twórczości

Uczeń:
- potrafi odczytać informację przekazaną gestem, mimiką, grą aktorów, dekoracją, strojem
- potrafi wypowiedzieć się na temat dynamiki i przebiegu akcji w chronologicznej kolejności
- umie przekazać swoje myśli w formie obrazu
- jest wrażliwy na sztukę
- jest świadomy sensu twórczego życia
- umie współdziałać w grupie

Obszary edukacji: polonistyczna, matematyczna, plastyczna, muzyczno – ruchowa.

Metody: oparte na słowie, aktywizujące, praktycznego działania.

Formy pracy: zbiorowa, grupowa zróżnicowana, indywidualna.

Środki dydaktyczne: plakat teatralny, lalka przedstawiająca Kota w butach, parawan, woreczki z ziarnem i mąką, ilustracja przedstawiająca młyn, karteczki z brakującymi słowami, mazaki, folie samoprzylepne z piktogramami postaci występujących w przedstawieniu, karteczki z tekstem luk, karteczki z zadaniem tekstowym, rozsypanka sylabowa w kopercie dla każdego ucznia, rozsypanka zdaniowa, symbole graficzne poszczególnych wydarzeń przyczepione do sztalug, nagranie magnetofonowe piosenki ”Teatrzyk cieni”
/”Wesoła szkoła” – kaseta/, farby plakatowe, pędzle, plan wydarzeń na kartonikach, do przytwierdzenia na tablicy demonstracyjnej.

Uzasadnienie programowe:
Program wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku, klasy 1 - 3 Jadwiga Hanisz:
V. Kompetencja odbiorcy wytworów sztuki i ich twórcy na miarę swoich możliwości
4. Percepcja filmów i sztuk teatralnych oraz uczestnictwo w różnych formach dramy.

Przygotowanie sali:
Z boku sali lekcyjnej przygotowana scena z parawanem. Przed parawanem woreczki z mąką i ziarnem na wózku. Na parawanie ilustracja przedstawiająca

młyn. Za parawanem lalka przedstawiająca Kota w butach. Przed sceną wykładzina, na której będzie siedziała widownia. Obok stolik z materiałami papierniczymi i mazakami. Z tyłu klasy sztalugi /5 sztuk/ do prac malarskich z naklejonymi na podkładki kartkami /format A3/ i symbolami graficznymi przedstawiającymi wydarzenia z przedstawienia teatralnego. Przy każdej sztaludze taboret z przygotowanymi farbami plakatowymi, wodą i pędzlami różnych rozmiarów. Na ławkach uczniowskich karteczki z zadaniem tekstowym, kartki z brakującymi słowami, koperty z rozsypanką zdaniową, kartki do przyklejenia wykonanej pracy, słowniczki ortograficzne. Na stoliczku pod tablicą magnetofon. Na tablicy /tryptyk/ plakat teatralny, karton szarego papieru do przylepiania zgromadzonego słownictwa z podziałem na grupy: lalka, aktor, scena, reżyser, widz. Tablica otwarta - w środku napisany tekst z brakującymi słowami. Przed wejściem do klasy każdy uczeń otrzymuje piktogram przedstawiający postać występującą w przedstawieniu /postacie dobrane losowo dla każdego dziecka/.

PRZEBIEG ZAJĘĆ	POMOCE
I FAZA POCZĄTKOWA LEKCJI	
1. Czynności i organizacyjne: • Przed wejściem do klasy przyklejenie dzieciom piktogramów przedstawiających postacie z przedstawienia. • Wejście do klasy /dzieci siadają na wykładzinie przed sceną/.	piktogramy, sceneria w klasie
2. Sprawdzenie pracy domowej /przygotowanie wypowiedzi ustnej o postaciach z przedstawienia teatralnego/: • Budowanie klimatu grupowego – wypowiedzi każdego dziecka o przyklejonej postaci według wzoru: Jestem ____ lubię ____ nie znoszę ____ /utożsamianie się z postacią/ • Zapoznanie z Kotem w butach – lalka. • Porównanie wykonanej lalki z lalką, którą dzieci widziały w teatrze • Ćwiczenia twórczości – odpowiedzi na pytanie: O co poproszę Kota w butach?	lalka przedstawiająca kota w butach
3. Powtórzenie materiału: • Wypowiedzi na temat scenerii w klasie. • Odwoływanie się do doświadczeń dzieci związanych z pobytem w teatrze. • Gromadzenie słownictwa wokół tematu teatr: lalka, aktor, scena, reżyser, widz. • Zapisywanie wyrazów na karteczkach samoprzylepnych. • Naklejanie posegregowanych tematycznie karteczek na duży karton na tablicy. • Głośne czytanie zgromadzonego słownictwa. • Uzupełnianie wypowiedzi dzieci. • Po wykonaniu ćwiczeń dzieci siadają do ławek.	słowniki ortograficzne
4. Podanie nowego tematu: • Dzisiejsze zajęcia odbywać się będą „W świecie teatru”. Kot w butach będzie nam	karteczki z zadaniem tekstowym.

towarzyszył i pomagał w różnych sytuacjach. • Rozwiązywanie zadania matematycznego: Na wycieczkę do teatru pojechało 96 osób ze szkoły podstawowej. Dzieci zajęły miejsca na widowni. Na parterze usiadły w siedmiu rzędach, po 6 dzieci w każdym rzędzie. Pozostałe dzieci zajęły miejsca na balkonie. Ile miejsc zajęły dzieci na balkonie? • Wypowiedzi na temat plakatu teatralnego. • Wielozdaniowe wypowiedzi na temat przedstawienia /korzystanie ze zgromadzonego słownictwa/. • Odpowiedzi na pytanie: Po przedstawieniu do domu zabrałem?	plakat teatralny
II FAZA ŚRÓDLEKCYJNA 1. Podanie treści tematycznych: • Uzupełnianie tekstu luk /praca samodzielna/. Zgasło ____. ____ poszła w górę. Oczom ukazała się wspaniała ____. Ze wszech stron dochodziła przejmująca ____. Po plecach przeszedł ____. W oparach dymu i blasku świateł przemykał ____. To czarodziej ____, tak to splatał rozmaicie, że ____ zmieniła się w życie. ---------- światło, kurtyna, scena, muzyka, dreszcz, baśniowy stwór, Bombasta, bajka • Uzupełnianie tekstu luk na tablicy. • Komentarz ortograficzny – przypomnienie zasad pisowni wyrazów. • Przepisywanie zdań do zeszytu.	karteczki z tekstem luk, słowniki ortograficzne
PRZERWA ŚRÓDLEKCYJNA Dzieci wstają z ławek. Zabieram was na bal do teatru /przejście na środek sali/. Muzyka cicha – postacie tańczą na paluszkach /dydko, strzygi i wodnice stoją w miejscu/. Muzyka głośna, pojawienie się czarodzieja Bombasty – strzygi, dydko i wodnice tańczą, głośno tupią nogami i straszą wszystkich /pozostali stoją bez ruchu/. Uspokojenie – ćwiczenia oddechowe. Powrót z balu – śpiewanie piosenki „Teatrzyk cieni”.	nagranie magnetofonowe, piosenki
2. Utrwalenie treści: • Losowanie kopert z zadaniem /każde dziecko częstuje się kopertą z „koszyka Piotrusi”/. • Układanie zdań z rozsypanki sylabowej /niektóre wydarzenia z przedstawienia/ - Pałac Rusznickiego - Stwory we młynie - Zamek czarodzieja - Buty dla dzielnego kota - Popisy Bombasty • Rozwiązanie zadania. • Grupowanie dzieci wokół sztalug według tematu rozsypanki, jaką dziecko wylosowało /stworzenie grup dobranych losowo/.	koperty z rozsypaną sylabową odpowiednio przygotowane sztalugi

• Wybranie w grupie lidera, podział obowiązków. 3. Zadania – polecenia: • Praca plastyczna w grupach zróżnicowanych – malowanie farbami plakatowymi obrazu na temat wydarzenia, jakie grupa układała z rozsypanki. • Omówienie prac oraz problemów występujących w grupach podczas ich tworzenia. • Wystawa prac. • Wnioski – nie wszystkie wydarzenia zostały zilustrowane. III FAZA KOŃCOWA 1. Kontrola osiągnięć: • Rozsypanka zdaniowa z planem wydarzeń z przedstawienia /samodzielna praca uczniów/ Plan wydarzeń: 1. Pałac Rusznickiego. 2. List od Bombasty. 3. Stwory we młynie. 4. Testament. Kot w testamencie. 5. Zamek czarodzieja. 6. Bunt Kuranta i drabantów. 7. Buty dla dzielnego kota. 8. Chytry plan sprytnego kota. 9. Popisy Bombasty. 10. Czarodziej małą myszką. 11. Atak Rusznickiego. 12. Nowy plan zamku. 13. Podwójne zaręczyny. • Układanie zdań we właściwej kolejności i przyklejanie ich na kartce papieru. • Głośne czytanie planu. 2. Praca domowa: Przepiszcie plan wydarzeń do zeszytu.	karteczki z rozsypanką zdaniową plan wydarzeń na kartonie, przytwierdzony do tablicy

Uwagi:
Po wprowadzeniu zmian w zadaniach dla dziecka /trudniejsze zadania tekstowe, samodzielne układanie zdań i planu wydarzeń, opowiadanie twórcze na zadany temat, bardziej skomplikowana przerwa śródlekcyjna/ lekcja według podanego schematu może być wykorzystana przy realizacji edukacji humanistycznej w klasach IV – VI szkoły podstawowej w ramach zajęć języka polskiego.

Grażyna Bethka
Nauczycielka języka polskiego w SP nr 65 w Bydgoszczy

Propozycja lekcji j. polskiego w klasie czwartej po obejrzeniu spektaklu pt. *Kot w butach*

Temat: Pokonać zło? – To nic trudnego!- nasze teatralne spotkanie z baśnią pt. *Kot w butach.*

Czas trwania zajęć: lekcja dwugodzinna.

Cele:
w zakresie wiedzy uczeń:
- wyjaśnia terminy: rekwizyt, charakteryzacja, „czarny charakter"
- zna ludowe nazwy fantastycznych postaci
- wie, na czym polega kontrast postaci

w zakresie umiejętności uczeń:
- wypowiada się na temat swoich odczuć wywołanych obejrzanym spektaklem
- uzasadnia swoje stanowisko, budując jedno- lub kilkuzdaniową wypowiedź
- wzbogaca słownictwo
- wskazuje i odróżnia postacie rzeczywiste i fantastyczne, kontrastowe
- korzysta ze słownika j. polskiego
- projektuje kostium, charakteryzację

w zakresie postaw uczeń:
- współpracuje w grupie
- podejmuje decyzje
- wyraża uczucia za pomocą gestu i mimiki
- uświadamia sobie, że zło można pokonać

Metody:
- praca ze słownikiem
- rzeźba jako technika dramy
- ćwiczenia dykcyjne

Przebieg lekcji:
1. Pierwsze wrażenia po spektaklu.
   Dokończ zdania:
   Najbardziej rozbawił (-a,-o) mnie...

Najbardziej utkwił (-a,-o) mi w pamięci...
Najlepiej zapamiętałem...
Najbardziej utkwiło mi w pamięci... / ww. zdania można przygotować na tablicy/.

2. Przypomnienie postaci i rekwizytów ze spektaklu w formie krzyżówki.
Przypomnieć, co to jest rekwizyt i do czego służy w spektaklu.

Stac**H**	- jeden z braci Jaśka
k**A**pelusz	- Kot marzył, aby włożyć go na głowę
Fra**N**ek	- drugi z braci Jaśka
Rusz**N**icki	- nazwisko ojca Zosi
sz**A**bla	- Kot nią wymachiwał
Jaś	- imię właściciela Kota
pis**A**rz	- funkcja Regułki
Strzygo**N**ek	- mały, czerwony stworek
b**U**ty	- czarne z cholewami
Zo**S**ia	- córka Rusznickiego
mys**Z**ka	- małe zwierzątko uwięzione w szklanej kuli
l**E**w	- groźne zwierzę, w które zamienił się Czarodziej
Wróżka	- jedna z postaci ubranych na czarno
Bomba**S**ta	- nazwisko Czarodzieja
różdż**K**a	- posługiwał się nią Czarodziej
młyn**A**rz	- był nim ojciec Jaśka

W tym miejscu można powiedzieć kilka słów o autorce lub wykorzystać programy teatralne do samodzielnego czytania. Można również przy rozwiązywaniu krzyżówki pomóc dzieciom, udostępniając kserokopie programów.

3. Podział postaci na:
rzeczywiste: Rusznicki, Zosia, pisarz Regułka, Jasiek, jego bracia, Piotrusia
fantastyczne: Kot w butach, Czarodziej Bombasta, Wróżki /pisownia nazw postaci wielką literą/
lalki: Strużanki, Strzygonek, Dydko na słomianych nogach
Wyjaśnienie pochodzenia nazw postaci wg ze słownika j. polskiego /struga, strzyga,
Dydko – chochlik, diabełek – brak w słowniku/.
4. Która postać wywarła na Tobie największe wrażenie? – uzasadnienie własnego wyboru.
5. Rzeźba postaci, w którą uczeń chciałby się na chwilę wcielić – pokazanie w bezruchu za pomocą swego ciała wybranej postaci w dowolnej scenie. Na klaśnięcie należy zastygnąć i wytrzymać w roli kilka minut. W tym czasie nauczyciel, dotykając ramienia wybranych uczniów, prosi ich o wypowiedź: Kim jesteś? Co teraz robisz? /i dlaczego/.

Po skończonym ćwiczeniu można je omówić /które postacie uczniowie wybierali najczęściej, dlaczego, jak się czuli w rolach.../

6. Wprowadzenie terminu „kontrast”- ćwiczenie. Wyjaśnić termin na podstawie dwu kartek: białej i czarnej, a następnie poprosić o wykonanie ćwiczenia w grupach.
   Które postaci przypięlibyście do białej, a które do czarnej kartki? Uzasadnijcie swój wybór.
   /Należy wcześniej przygotować karteczki z postaciami/.
   Jak te postaci zostały ukazane? – ćwiczenia słownikowe /można metodą „słoneczka„/:
   Bombasta - zły, niedobry, zachłanny, niegodziwy, okropny, wstrętny, obrzydliwy, wyrządzający krzywdę...
   Kot w butach – dobry, uczynny, miły, sympatyczny, życzliwy, troskliwy, opiekuńczy, wrażliwy...
   Zwrócić uwagę na cechy baśni /kontrast dobra i zła/.
7. Porównanie kostiumów, charakteryzacji, gry aktorskiej /ruch, gesty, sposób mówienia/.
   - wprowadzenie terminu „charakteryzacja”
   - zwrócenie uwagi, że oddaje ona charakter postaci
   - omówienie w grupach poszczególnych zagadnień
   - prezentacja wyników pracy zespołów /na kartkach zadania, np. opisać kostiumy, jak ucharakteryzowano postacie, jak się poruszały po scenie, jakich gestów używały, jak mówiły.../
   - wprowadzić frazeologizm „ czarny charakter”
   - podkreślić, że w teatrze ucieka się od stereotypu /czerń to zło, a biel to dobro/, bo sztuka ma zmuszać do myślenia, aby każdy mógł sam ją zinterpretować – można zadać pytanie: „Dlaczego kostiumy Bombasty i Wróżek odbiegają od naszych utartych skojarzeń?” i zaproponować „burzę mózgów”.
8. Wykonanie projektów kostiumów i charakteryzacji dla dowolnych postaci, np. diabła, królewny, czarodzieja, wróżki..../praca w grupach, postacie rozlosowć/- prezentacja.
9. Dlaczego Kotu udało się pokonać zło? – próba dyskusji /w grupach lub na forum klasy/.
   - Propozycje: był sprytny, chciał pomóc Jaśkowi, nie myślał o sobie, chęć odwdzięczenia się za opiekę, wierzył w dobro i sprawiedliwość, był dobry i uczciwy, w ludziach tkwi więcej dobra....
10. Czy Wam udaje się pokonywać zło? – wypowiedzi uczniów z podaniem przykładów.
11. Podsumowanie lekcji – pisemna odpowiedź na pytania i ich głośne odczytanie.
    - Czego się nauczyłem na dzisiejszej lekcji?
    - Co sobie uświadomiłem? /zrozumiałem/.

Maria Florek
Nauczyciel języka polskiego w Gimnazjum nr 2 w Grębocinie

Scenariusz lekcji języka polskiego dla gimnazjum opartej na spektaklu teatralnym pt. *Kot w butach*

Na poziomie gimnazjum obowiązkową formą wypowiedzi jest recenzja. Nie jest to dla mało wytrawnego odbiorcy sztuki teatralnej łatwa forma, dlatego uznałam, że spektakl pt. Kot w butach będzie idealnym pretekstem do łatwego i naturalnego zapoznania uczniów z kompozycją recenzji z dwóch powodów:

1. *Młodzież gimnazjalna bardzo dobrze zna i rozumie baśń o Kocie w butach, dlatego łatwiej jej będzie pokusić się ocenę wersji teatralnej.*
2. *Pomimo dużej niechęci młodzieży w tym wieku do baśni, które kojarzą się z wiekiem dziecięcym (a przecież wszyscy w tym wieku chcą być bardzo dorośli), widzowie przekonują się, że spektakl porusza wiele spraw (tj. miłość, realizacja marzeń, codzienne życie), które mają wymiar ponadczasowy i są obecne w życiu każdego człowieka.*

Temat: *Kot w butach* a *Zemsta* - próba recenzji

Cele:

1. Uczeń zna formę recenzji, jej kompozycję, zawartość treściową.
2. Umie wyróżnić i ocenić znaki teatralne.
3. Potrafi określić różnice między tekstem baśni a zawartością treściową inscenizacji teatralnej.
4. Doszukuje się w spektaklu podobieństw do komedii Fredrowskich (głównie „Zemsty").
5. Wyzwala w sobie emocje, które pomagają żywo i ciekawie ocenić spektakl, a co za tym idzie, napisać recenzję.

Metody: metoda „za i przeciw", dyskusja, ćwiczenia redakcyjne, podająca

Tok lekcji:

1. Podanie tematu, zapoznanie z celami lekcji.
2. Przypomnienie baśni pt. *Kot w butach*,
3. Wyszczególnienie różnic między treścią baśni i spektaklu.

Np.

baśń	**spektakl**
- w baśni młynarczyk jest nieszczęśliwy z powodu otrzymania w spadku kota - kot wysławia imię swego pana nazywanego „markizem Karabas" przed królem i nosi w prezencie ryby i bażanty	- rozbudowana fabuła utworu o spory sąsiedzkie między szlachcicami, dodatkowe postacie, tj. czarodziej Bombasta, Kurant, Panny Stróżanki, Piotrusia, pisarz Regułka, Strzygonek, Dydko

- zamek na wzgórzu był własnością olbrzymiego i budzącego grozę pana, a nie czarodzieja Bombasty o nienagannej powierzchowności - mysz została zjedzona przez kota - młynarczyk tonął i został wyłowiony z rzeki, szaty dworskie otrzymał zaś od króla	- szlachcic Rusznicki to w baśni król - Zosia to bezimienna córka króla - wyraźnie podkreślony problem przenikania baśni do świata realnego,

4. Czy warto było obejrzeć spektakl?
   Poszukiwanie argumentów za i przeciw. Sprecyzowanie i zapis na plakacie.

za	**przeciw**
• …… • …… • …… • ……	• …… • …… • …… • ……

5. Dyskusja na temat wartości teatralnej spektaklu *Kot w butach.*
   - W jakim stopniu scenariusz H. Januszewskiej oddaje treść baśni?
   - Czy zauważacie jakieś podobieństwa spektaklu *Kot w butach* do komedii A. Fredry „Zemsta”?
     - kłótnia sąsiedzka
     - strzelanina
     - intrygi Cześnika podobne do intryg Kota
     - szczęśliwe zakończenie, spełnienie miłości
   - Jak oceniacie sposób przedstawienia poszczególnych postaci? (kreację bohaterów, rolę wróżek)
   - Co możecie powiedzieć na temat gry aktorskiej? (trafność obsady, styl gry, ocena umiejętności, sposób podawania tekstu, mimika, ruch)
   - Które sceny zasługują na szczególną uwagę?
   - Jakie jest wasze zdanie na temat na temat połączenia gry aktorskiej z grą kukiełek? (trafne, ciekawe, pełne precyzji, czy też źle zestawione, zbędne, rozwija czy ogranicza możliwości aktorskie)
   - Jak oceniacie scenografię?
   - dekoracje, kostiumy, rekwizyty, trafność ich wyboru, sugestywność, funkcjonalność
   - Co możecie powiedzieć na temat efektów dźwiękowych, muzyki, śpiewu?
   - Jakie ogólne wrażenie wywarło na was przedstawienie *Kota w butach*? Dla jakiego odbiorcy jest ono przeznaczone i wskazane?
6. Zapoznanie z formą recenzji, jej celem i zawartością treściową.
7. Ćwiczenia redakcyjne. Redagowanie wstępów i zakończeń.
8. Zadanie domowe: Napiszę recenzję spektaklu pt. *Kot w butach*./